

34891, VII, C. g. 25

80/107

Resolucije
katoliškega shoda.



Praktična meditacija

za

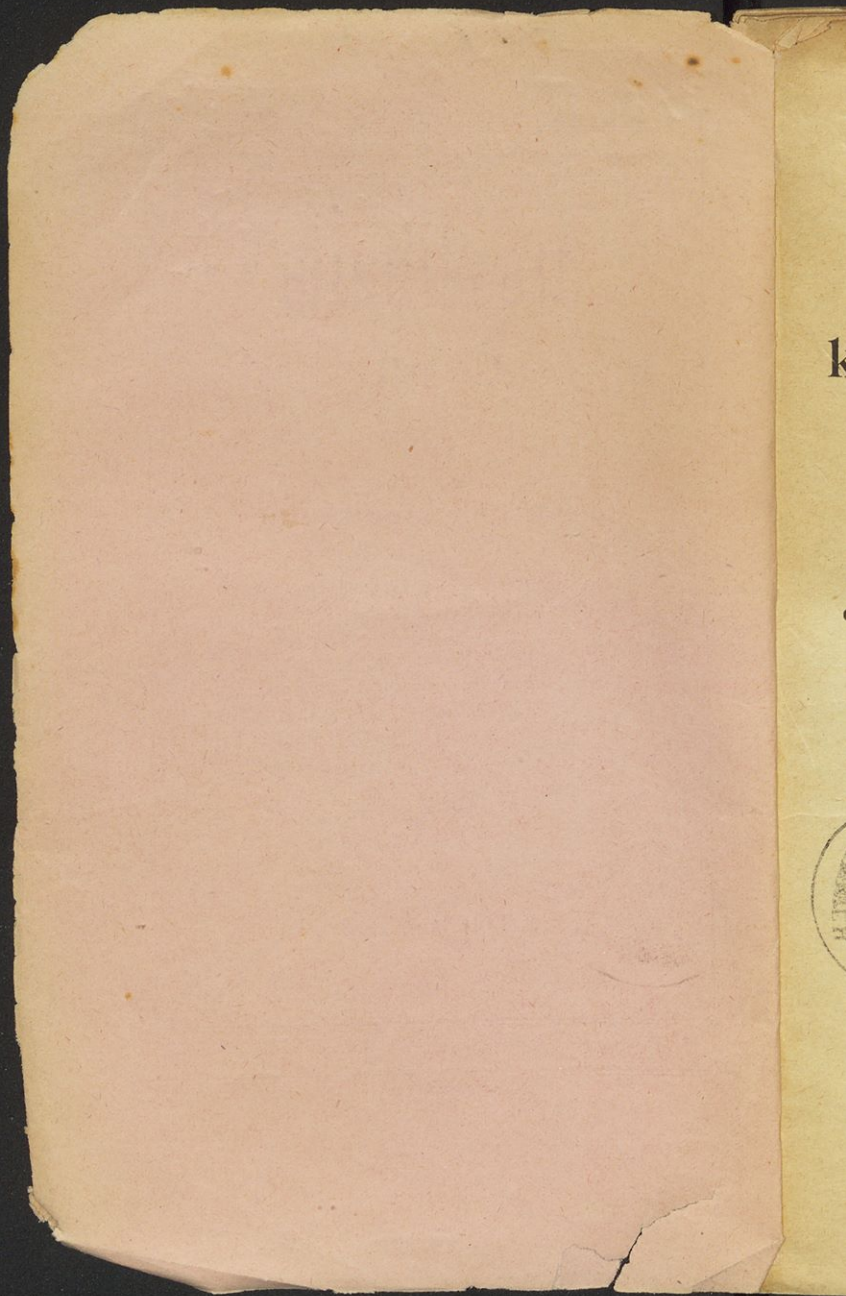
obletnico I. slov. katol. shoda.

Znatno spremenjen ponatis iz „Slovenca“.

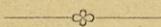


V Ljubljani, 1893.

Samozaložba. — Tisek »Katol. tiskarne«.



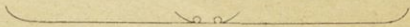
Resolucije katoliškega shoda.



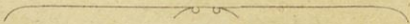
Praktična meditacija

za

obletnico I. slovenskega katoliškega shoda.

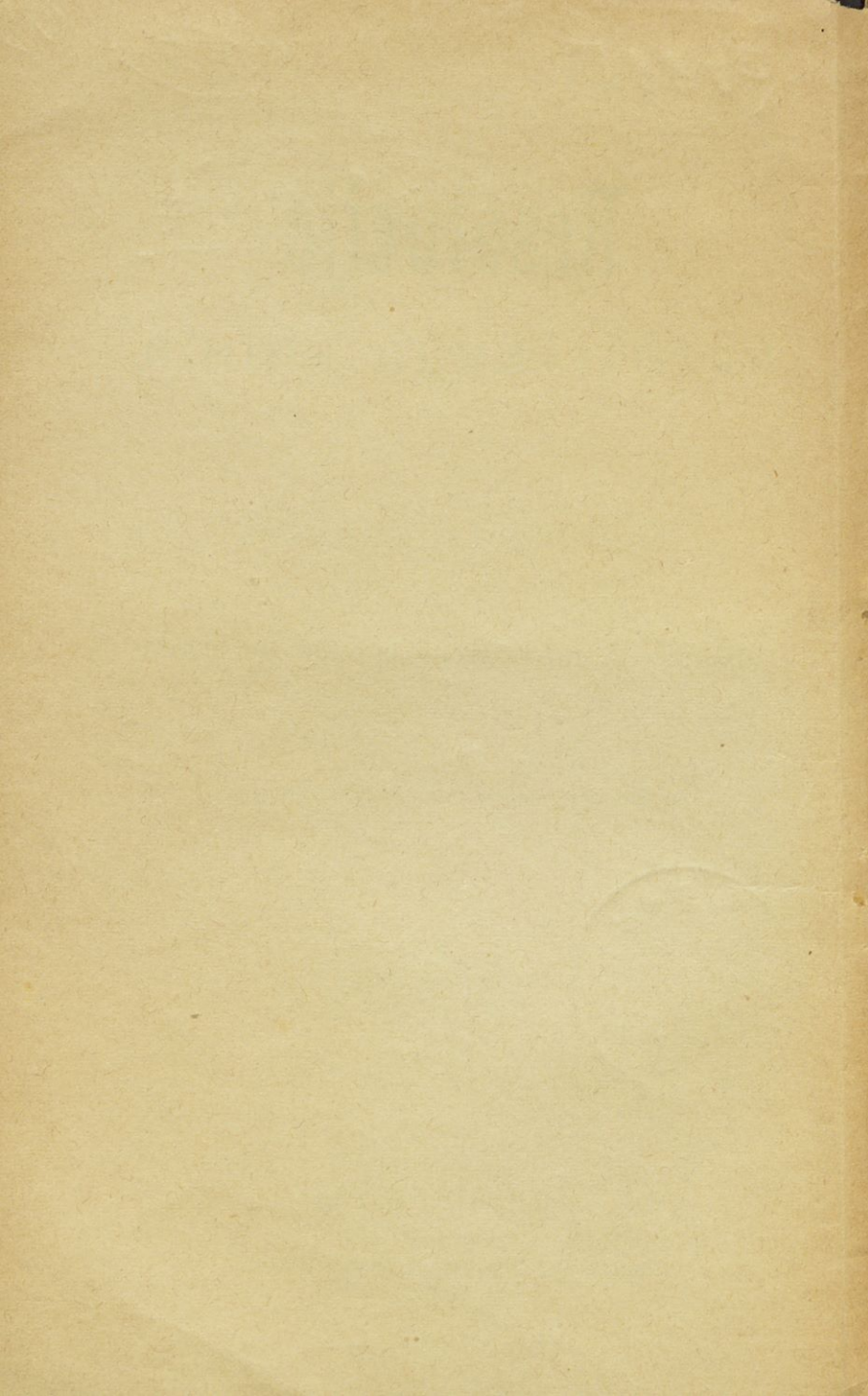


Znatno spremenjen ponatis iz „Slovenca“.



V Ljubljani, 1893.

Samozaložba. — Tiskala »Katoliška tiskarna«.



Zadnje dni avgusta bo leto okolu, kar smo se zbirali na starem strelišču ljubljanskem *h katoliškemu shodu*. Nehoté prihaja človeku ob tej priliki v spomin ono navdušenje in veselje, ki je vladalo pred letom dnij po Ljubljani in po celi zemlji slovenski. Nehoté pa se tudi ozira nazaj na preteklo prvo leto po tem zares sijajnem shodu, *iščoč — sadov njegovih*. So li bili zračni gradovi, ki smo jih takrat zidali, in sklepi, ki smo jih tedaj kovali in s tolikim odobravanjem sprejemali, prazne besede? *V koliko so že postale dejanja? Kaj se je že storilo in kaj še čaka našega dela? Kje je slovensko-katoliško učiteljsko sementišče? kje katoliško učiteljsko društvo in njegovo glasilo? kje slovenska Leonina? kje društvo za umetnost? kje zveza cecilijanskih društev? kje delavska, kje nova rokodelska društva z drugimi od shoda priporočanimi družbami vred? Koliko se je storilo za poživljenje katoliškega življenja med nami? kje je časniški odbor, kje odbor za presojo slovenskih knjig? kje naša organizacija? kje? . . .* Res vredno in pravično je, ob letu malo računa napraviti o delovanju preteklega leta, *zlasti za tiste, katerim je bila poverjena velika naloga skrbeti, da se to, kar se je na shodu reklo, tudi zgodi.*

Svet se silno urno suče. Ideje, včeraj še nepoznane, danes prevzemajo in prešinjajo ves svet. S tem urnim tokom sveta vštric moramo teči tudi mi, sicer — pridemo prepozno. Naenkrat res ne moremo vsega imeti, a zdi se nam vendar, *da bi se bilo dalo z dobro voljo že*

marsikaj storiti, kar se še ni. To se mora sedaj! Sicer, če se ne misli napraviti, zakaj se govori? **Obletnica katoliškega shoda nam vnovič mogočno zakliči: Na delo naprej!**

V ta namen zbrali smo po »Slovincu« raztresene članke, jih premenjenim razmeram primerno spremenili, oziroma spopolnili, če morejo kaj pripomoči k temu, da se naši lepi načrti kar mogoče prej uresničijo. (Nekaj anahronizmov, n. pr. o družbi sv. Cirila in Metoda, ki so se vsled prepoznega tiska vrinili v knjižico, bralca menda ne bo motilo.) Razpečati se knjižica mora! Kdor je ne more kupiti, dobi jo zastonj, eno ali kolikor jih hoče, *da se vsi za dobro uneti če mogoče še bolj unamejo za naše sveto delo, katero ne sme prenehati prej, dokler ni izvršeno vse, kar smo si zapisali v program!*





Resolucije katoliškega shoda.

I. Dovršeno dejanje.

Katoliški shod je dovršeno dejanje!

Kdo bi si bil mislil pred dobrim letom, da ga bomo imeli, predno bo leta konec! Naenkrat se je zaslišal glas o njem in — spravil po koncu celo Slovenijo. In povabili so nas in smo prišli. Potrži smo bili ob prihodu v Ljubljano in malodušni, čujoči o raznih nepričakovanih neprilikah in gledajoči umazano lice ljubljanskega mesta. Sram nas je bilo pred drugodeželani.

A kmalu smo se poživili. Velikanska množica jednomislečnih vzbujala nam je veselje in srčnost, čuli smo modro sestavljene resolucije in navduševalne govore in — navdušeni sami vračali se na dom, prepričani, da nas še ni in ne bo tako kmalu konec!

Katoliški shod je dovršeno dejanje. Hvala Bogu za to veliko dobroto, naklonjeno našemu narodu!

In zdaj? —

Na misel nam prihaja začetek govora dr. Pavlice na tretjem slovesnem shodu: „Slavna gospôda! Rešili smo stavljena vprašanja, imamo jih že spisana in poneseemo domu, ali meni se zdi, da Vas morí ob koncu katoliškega shoda še eno vprašanje, katerega nismo rešili na shodu, k a k o l i bomo vse to rešili, k a k o naj začnemo? Vse lepo — ali vprašanje je, da li se bode izvršilo? Lepe stvari smo izrekli o šoli; ali — ali: kaj pa bo? Lepe stvari so spisane o agrarnem vprašanju, ali kdo bo davke plačal, kdo odpisal dolg? Lepe o narodni organizaciji, ali pri nas so nam ljudstvo tako razdružili, da ne vemo, kje bi —“.

Govore smo čuli, resolucije sprejeli in potrdili, dobili v roke še zadnje delo pripravljalnega odbora: tiskano poročilo o celem shodu, — vse dovršeno! — — Ali je?

Popolne dovršenosti izven Boga ni, ali po popolnosti hrepeneti, popolnosti se bližati, to je naša popolnost in to je naša — dolžnost!

Navdušeni smo poslušali govore in resolucije, pritrdjevali in jim klicali „živio“! — danes pa smo praktični in samo s praktičnega stališča ogledujemo to, za kar smo se takrat navduševali: katoliškega shoda resolucije. S tega stališča ločimo jih na dve polovici, kakor je bil brez dvojbe namen katoliškemu shodu dvojen: katoliško zavest poživiti, pa tudi — kaj pozitivnega ustvariti. Prelepe so resolucije o ljudski šoli, o socialnem prašanju itd., ali — spoznati moramo — to so večinoma pia desideria, za zdaj vsaj neposredno nam neizvršljiva. To so katoliškega shoda udeležnikov načela, to je naša politična vera, to je naš program, to so naši uzori, za katere se hočemo poganjati, bojevati, po listih, shodih, zbornicah zagovarjati, dokler nam ne postanejo resnica. Če bodo kedaj in kedaj bo to, o tem ne prašamo; nam velja le — delo in boj! Ali o tem danes ne govorimo.

Pri obilnih shodih našega časa opažamo, da se napravljajo z velikim šumom in šundrom, da se spiše in med obilnim ploskanjem prebere dolga vrsta resolucij, potem se pa vse pusti, kakor bi bilo z resolucijami že vse opravljeno. A resolucije še niso — dejanje.

Na katoliškem shodu smo se napili naudušenja za idejale, danes pa smo praktični in taka se nam zdi resolucij druga polovica. Kar té hočejo, to je v naših rokah, to je odvisno od našega truda in požrtvovalnosti, in to si prizadevajmo v resnici izvršiti — **potem bo katoliški shod dejanje, v pravem pomenu dovršeno!**

II. Več požrtvovalnosti!

V spomin nam prihaja zdaj po slovenskem katoliškem shodu velika beseda, katero je zaklical premilostni knez in škof lavantinski, Mihael, udeležencem štajarskega katoliškega shoda v Gradcu: **Živi dejanje!** Da, dejanje

živi tudi sedaj po prvem slovenskem katoliškem shodu! Na shodu smo debatirali in sklepali, govorili, poslušali in rokoploskali, sedaj pa — živi dejanje!

In res, veselo, živahno življenje se je začelo po katoliškem shodu! Nova moč je prešinila Slovenijo. Marsikaj se je že storilo; globoko v ljudstvo je prodrla katoliška zavest in ljudstvo — to je narod — se odzivilja, **narod govori**. To ni malo!

Marsikaj se je že storilo, a storiti moramo vse, kar je sploh mogoče.

Pravite, da bi ne mogli? Potem smo podobni možu, ki hoče zidati stolp, pa ne séde poprej in ne proračuni potrebnih stroškov, če ima dosti, da ga bo dodelal. In ko vstavi dno, pa ne more dokončati, začó se mu posmehovati vsi, ki ga vidijo, rekoč: „Ta človek je začel zidati in ni mogel dokončati.“

Podobni kralju, ki se gre vojskovat zoper drugega kralja, pa ne séde poprej in ne pomisli, ali more z desetimi tisoči iti nasproti onemu, ki gre nadnj z dvajsetimi tisoči. In ko sta še daleč narazen, mora poslati poslanca, nasprotnika prosit miru. (Luk. 14.).

Ako se hočemo z liberalizmom spoprijeti in ga ob glavo djati, moramo v proračun postaviti toliko srčnosti, da nam ne bo treba sredi boja ž njim pogajanja začenjati; imeti moramo voljo storiti vse, kar nam je mogoče. Ali to stane požrtvovalnosti! Brez muje se še črevelj ne obuje.

Rečemo vam pa: današnjemu svetu manjka požrtvovalnosti. Nam katoličanom tudi. „Otroci tega sveta so modrejši v svoji vrsti, kakor otroci luči.“ Nasprotniki je imajo pogostokrat več.

Sebični smo po natori in mehkužni — dva nasprotnika velikodušnosti. Kolikrat zapažamo to že v malenkostnih rečeh. Imel je priti; zeló smo ga potrebovali in željno pričakovali, a bila je nekoliko blatna cesta in — ostal je doma. Kolikrat zapažamo to pri raznih shodih! Prav zvesto poslušaj, a ko udari njegova ura, tedaj zgubi ravnotežje — le še nekoliko potrpljenja, a on ne more, sili h koncu — menca, — tišši vèn, — rije se skozi množico na plano. Če je treba eno, dve uri v vročini prebiti, če je treba po noči vračati se domu, preveč mu je. — Prijatelji, več požrtvovalnosti! Na se mislimo preveč, na svoje potrebe in zložnost, zato ne moremo napraviti kaj velikega.

Ali pomnite, kaj je bilo zapisano z zlatimi črkami nad vhodom v zborovališče katoliškega shoda, vi, ki ste se tiste dni s tolikim navdušenjem zbirali v onih prostorih? Ali ste brali? Brali; — a ste tudi preudarili?

Vse za vero, dom, cesarja! Ne mečimo besed brez premisleka okolu sebe! V geslu je vsaka beseda v svojem polnem pomenu. Čujte tedaj: **Vse za vero, dom, cesarja!** Torej vse: moč in čas, zmožnost in složnost, premoženje in čast, in če je treba — dušo iz telesa!

Pa za enkrat še ne bo treba.

III. Česa nam je torej treba?

Česa, prašate, nam je treba? Povemo vam naravnost: za zdaj le dveh rečij — **dobre volje in denarja**. Kaj je ceneje, kakor dobra volja, in vendar je ni povsod dobiti. — Da, dobre volje! Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje: mir in zmaga, in sreča in blagostanje! Še enkrat: dobre volje in — denarja.

A denar je drag; tega dobiti je težje, kakor dobre volje. In vendar ga mnogi imajo, ki bi ga lahko pogrešali. Da, denarja, denarja in še denarja, trikrat denarja!

Toda ta pesem se marsikom nič prijetno ne sliši. Ne pomaga nič! Brez nič ni nič! Ne smejmo se samo tistim, ki s parolo: vse za narod! in: živio narod! hočejo lačno ljudstvo nasititi in je večno izveličati, — tudi katoliška reč ne gre brez tega vseobčnega sredstva. In katoliška zavest sama na sebi ne postavlja palač. Ona se mora pokazati s tem, da odpre denarnico in na široko odpre, kjer je široka potreba. „Kdor ima premoženje tega sveta in vidi svojega brata v potrebi, in zapre svoje srce pred njim, kako prebiva ljubezen božja v njem? Otročiči moji! Ne ljubimo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak v dejanju in v resnici!“

Da bi se vsi po teh besedah apostolovih ravnali, bi naša reč boljše uspevala! Ali nekateri ljudje, ki hočejo vedno biti v prvi vrsti, ljudje, ki sedé na tisočih in stotisočih, sestavljajo in razpošiljajo dolge pozive in navdušujejo morda uboge teologe, naj bi oni napravili kake velikanske reči, ki mnogi nimajo ne enega krajearja letnega dohodka! Človeku se vzbuja pravična nevolja nad takimi

ljudmi. Bratje, ne bodimo katoličani samo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak bodimo v dejanju in v resnici!

Toda, kaj je taka sila, pravite? Saj ne gorí! — Da, gorí, ravno gorí, slovenski dom je v ognju. — Hitimo, rešimo, kar je mogoče! Povodenj brezverstva pretí domovju: gradimo!

Nasičen je zrak že grozečih snovij,
Oj, čujmo, še predno vihar se vzbudi!
Sejmo, sejmo semena
Jezusove nade
Z golgotskega slemena
Predno vse propade!

(Krek: Slov. katol. shodu.)

Kaj čakati? Kaj pomišljati? Kaj se spogledavati? Zlò narašča vsako uro. Naša mladina izgublja vero, ljudstvo se odtujuje cerkvi; potaplja se v bêdo dušno in gmotno.

Bratje, ne mudimo se, delajmo, dajmo, žrtvuemo: dobre volje in denarja!

IV. Ljudske šole.

Poglejmo zdaj posamezne resolucije, v kolikor se ujemajo z našim namenom.

Najprej šola — naša najhujša rana. O ljudski šoli ne govorimo. Verska šola je tam, kjer je bila. Kdo vé, kdaj nam zasveti upanje, da jo bomo dobili, kakoršne si želimo? Prepustiti moramo razvoju razmer in previdnosti božji. V naši moči ni, neposredno v tem kaj storiti. Med tem pa razširjajmo idejo verske šole in dokazujmo nje potrebo vse vprek. Ne minister, ne državni zbor, ampak ljudstvo nam jo bo dalo, ko bo prešinjeno prepričanja o njeni potrebi.

Dotlej pa nam velja: Pomagaj si sam in Bog ti bode pomagal! Pa kako? Katoliške zasebne šole snovati, kakor resolucija pravi? Dobro, pa povsod ni mogoče, nismo Američani. Šolski davek nam je že tako težak; dvojnega bi ne mogli zmagovati. Po priznanem reku: Vzgoja je vzgojitelj in šola — učitelj, pridi nam na pomoč slovensko-katoliško učiteljsko semenišče in, kedar mogoče, morda tudi slovenska katoliška pripravnica. Ta pot je krajša in ceneja. Dobro, prav dobro; treba ni družega, kakor — začeti; začeti z začeti-

kom šolskega leta 1893/94, — ako tudi le s tremi dijaki.

Pri „ljudski šoli“ je prišla v razgovor tudi šolska družba sv. Cirila in Metoda. Ne bomo pogrevali starih reči. V kratkem bode občni zbor; tam se bo odločilo. Postaviti pa hočemo sèm-le, kar je nedavno pisal „Slovincu“ poročevalec občnega zbora celovške podružnice: „Po naših mislih se mora v Slovencih dobiti gledé prepotrebne naše šolske družbe nekak „modus vivendi“, da družba po skupnem delovanju vseh slovenskih domoljubov more res koristno in uspešno delovati za versko-narodno vzgojo slovenske dece zlasti ob jezikovni meji. In z dobro voljo ter skrbjo za pravi napredek naše narodnosti se bode tako sporazumljenje vendar dalo doseči: . . . Da se zruši družba, uničili se bodo na mah vsi veliki vspehi, kateri so se potom podružnic z velikimi žrtvami doslej dosegli! — Misel, da se družba preosnuje na podlagi farnih podružnic, moramo načelno odobravati, ker je taka uravnava res primerna za katoliško družbo. A taka preosnova se ne more, vsaj na Koroškem, naenkrat uvesti. Pri nas se je dosedanja uredba podružnic pokazala dobro. Zato pa se je treba pri slučajni preosnovi naše šolske družbe posebej ozirati na omenjene razmere, ako hočemo, da bode preosnova res dobra in koristna za vse slovensko ljudstvo!“

Prepisane besede iz sreca podpisavamo.

Vedeti moramo in se domeniti natanko, kaj hočemo, in ako se ugodi našim željam — in to se mora, če je le res kaj „skrbi za pravi napredek naroda“ — delali bomo složno. Le za stafažo nečemo biti ne mi, ne sveta apostola.

Resolucija o ljudski šoli v zadnjem odstavku priporoča učiteljem in katehetom, naj ustanové katoliško učiteljsko društvo in poseben katoliški list kot glasilo društva; da pa ne bo učiteljskih listov brez potrebe preveč, povabi naj se eden izmed že zdaj izhajajočih, če bi hotel naš program sprejeti. — Kaj hočemo reči na to? Hvala Bogu, vendar imamo še nekaj učiteljev, krščanskih in značajnih; več kakor smo mislili. Te dobre elemente je treba združiti, kajti če je v družbi moč, pokazala se bo tudi tukaj in blagodejno delovala. Toda samo od sebe se ne bo zgodilo. Na delo tedaj, poklicani možje!

V. Gimnazija in vseučilišče.

Gimnazija!

Skoro bi ne vedeli, kaj rodi več nesreče: brezverska ljudska šola, brezverska gimnazija ali brezversko vseučilišče. Vendar rečemo brez pomišljanja: Gimnazija! Ona ima človeka najdlje v sebi, da ga po svoje upodablja in obrazi, in ima ga v dôbi, ko se človek najbolj razvija in je najbolj odprt vsem uplivom. Kajti do malega šolarčka ima domača vzgoja, hišni upliv večjo moč, kakor šola. Od doma zanemarjenih in malovrednih otrôk še tako dobra šola ne more popolnoma pre narediti, in sledov domače dobre vzgoje brezverska ljudska šola nikdar ne more zbrisati.

Na vseučilišču pa, kdor je gimnazijo srečno prebil in tu ušel nevarnostim, ima mladenič že toliko jakosti, da ga ne omaje več vsak veter in ne kupi vsak slepar.

Kdor pa tjakaj pride že zgubljen, nima več mnogo zgubiti.

Na gimnaziji pa je človek mlad in neizkušen, večinoma od vzeta uplivu starišev; tedaj ima šola: učitelj, knjiga in tovarišija, vso moč do njega. Ljudska šola je namenjena poglavitno bodočim kmetom in rokodelcem; gimnazija ljudi izobraženci svetu zapovedujejo, določajo smér in značaj svojemu času. Kar hoče v življenju kaj veljati, mora skozi gimnazijo.

Česa nam je torej bolj želeti, kakor katoliške gimnazije?

Ali da bi se državne gimnazije na bolje pre naredile, kakor želi resolucija, bomo še čakali. Prepozno bo čakati: nesreče prevelike, zguba preobčutljiva, nenadomestna!

Zopet nam velja: „Pomagaj si sam!“ Zato z veseljem pozdravljam željo, „da se s časom osnuje **svobodna katoliška gimnazija**, združena z odgojilnim zavodom, s slovenskim učnim jezikom“. V tej resoluciji nam ni vseč le ena beseda: „s časom“.

Naša pozornost obrnena je zdaj katoliškemu vseučilišču. Prav govori resolucija: „Ker ni upati, da bi se sedanje visoke šole kmalu preosnovale v verskem smislu, ali da bi se ustanovljale nove državne visoke šole, osnovane na podlagi katoliške vere, podpirajo naj Slovenci društvo za ustanovitev svobodnega katoliškega vseučilišča

v Solnogradu, od katerega pričakujemo, da bode zasnovalo nekaj slovenskih vseučiliščnih stolic.“ — Pri tej točki se je zopet oglasil gosp. Koblar, hoteč imeti slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Dr. Gregorčič je, govoreč v odseku za narodno in katoliško organizacijo, enkrat bolj prav mislil, kakor so ga poslušalci večinoma razumeli, ko je priporočal, da moramo iti po tisti poti, katera nas gotoveje vodi k namenu. S tem ni mislil zagovarjati „politike uspeha“ kakor so nekateri hoteli. — Ta nauk velja g. Koblarju.

Da, slovensko vseučilišče, tudi naš idejal, a za zdaj samo idejal! Želimo si ga le, prosimo zánje, zahtevajmo ga! A sami ga ne bomo postavili, in država ga nam še ne bo dala z lepa, — saj nimamo niti slovenske gimnazije, — in predno bomo čuli o novem slovenskem vseučilišču, homo že vse pozabili, kaj nas je stalo vseučilišče solnograško.

Mi moramo razmere upoštevati, kakor so, in na te zidati, drugače ne bomo imeli nikoli nič pozitivnega, ampak stali bomo na samih lepih sanjah. Mi bomo ponavljali svoje opravičene zahteve, dokazovali pravico do enakopravnosti, kazali davke, ki jih plačujemo, zvestobo slovenskega naroda, pridušali vlado, naj nam dá, kar imajo drugi — naši mladeniči pa bodo bodili v nemški Gradec in nemški Dunaj na nemško in brezversko vseučilišče v neizmerno nesrečo našemu narodu.

Sicer pa je tudi pri slovenskem vseučilišču prašanje, če bi bilo versko, ali ne. Hrvatje imajo tudi narodno vseučilišče, še s crkvenimi denarji zidano, pa svobodno je naravnost napadati verske resnice in hrvatska mladina menda ni boljša od nemške. Nevarnost, ki pretí od brezverskih vseučilišč, je večja, kakor od nemških. Vera je pri vsakem narodu in vsakem človeku v nevarnosti, razven pri tistih, ki je nimajo, ker je ne morejo več zgubiti. Zato pa naši dijaki na nemških brezverskih vseučiliščih vendar ne zatajé svoje narodnosti, vero pa, — ali vrjamate? — zdaj skoro vsi, kateri je že na gimnaziji niso. In to bi vendar moralo v dno srca boleti in skrbeti vsakega, kdor le še sam vero ima!

Drugačna pa je z drugo željo gosp. Koblarja, da bi nam snovatelj katoliškega vseučilišča dali poročstvo, da

se bo kaj slovensko poučevalo. Ta previdnost bi bila opravičena, zato je v odseku skoro polovica zanjo glasovala. Ker se pa vendar predlog ni sprejel, naj se vsaj izpolnjuje svet poročevalca dr. Lesarja, da se nabrane svote za vseučilišče ne odpošiljajo v Solnograd, marveč naj se oddajajo škofijskim ordinarijatom, da se lahko porabijo v druge namene, če se ustanovitev katoliške univerze izjalovi ali če se našim željam ne bo hotelo ustreči.

Mi tedaj misel katoliškega vseučilišča z največjim veseljem pozdravljamo in se veselimo, da se zanjo ogrevajo tudi Slovenci. Želeli bi le Nemcem, da se nekoliko hitreje zasučejo; malo manj formalnosti, pa več požrtvovalnosti, da bi ne zbirali samo po goldinarjih, ampak po tisočih, večtisočih in stotisočih in — že skoro kaj začeli.

Toda ali bodo hodili naši dijaki v Solnograd?

Marsikaj navajajo zoper to, zlasti načelni nasprotniki katoliškemu vseučilišču: da ne bo ustanov, da je premajhno mesto . . . Mi se s temi ugovori ne pečamo, nekaj drugega nas skrbi: ali bodo hoteli naši dijaki v Solnograd, ne zato, ker je mesto majhno, ampak ker bo vseučilišče katoliško? — Ali gledamo prečrne, ali je naša bojazen neopravičena?

Hoteli smo na katoliškem shodu nekoliko pojasniti razmere naših srednjih šol, a ni bilo časa, morali smo molčati. Toda f a k t a g o v o r é. Tudi na srednjih šolah je še nekaj krščanskih mož, a kolikokrat moramo slišati, da profesorji naravnost rušijo ali se vsaj pri strani zadevajo ob krščanske resnice. Kako to prija sprijenim dijakom, kako se vsem vtisne v spomin!

A toliko še treba ni. Treba je le nič pozitivno krščanskega — in takega dijak ne sliši izven veroučne ure — slabo pride samo ob sebi. Veronauk je obligaten predmet, katerega se je treba naučiti, pa je. Poleg tega tista domišljavost mladega človeka, ki vse najboljše vé, vse presoja in se ne dá od nikogar poučiti. Še slabi zgledi, družba, berilo, doma morda popolna prostost, v šoli n i k a k e vzgoje, če nečemo vzgoje imenovati — dresure; kaj hočete boljšega še več? In v takem se mora prebiti osem let. Pa ni treba osmih let, v pregovor je že prišla „petošolska ljubezen“ in negodni šestošolci se bahajo s svojo nevero, zagovarjajo darvinske in druge ovržene nezmisli,

pri sveti maši se obnašajo nedostojno, božjeropno prejemajo obligatno spoved. Taka je resnica, brez vsega prikrivanja, reci kdo, kar moreš! Pravite, da ne vsi tako. — Bog varuj; dosti je, da mnogi! V resnici pobožen pa dijak ostane le po čudežu, ker slabi zgledi učiteljev in tovarišev, pa pikro zbadanje součencev mladeuica omaje, če ni trd kakor kremen. Srečen je, kdor živo vero in nedolžnost ohrani! Ni li opravičena skrb krščanskih starišev, ko pošiljajo drage svoje otroke od sebe med svet, tujim ljudem v varstvo, kaj bo iz njih? Kaj lahko postane iz nedolžnega otroka, ki so ga pripeljali prvič v šolo zapisat, v osmih letih?! Zato gimnazija tako globoke sledove vtisne človeku, da ga stane truda, predno se otrese gimnazijskega prahu; marsikdo se ga celo življenje ne.

Ljudje božji, taka se godi z našo mladino in vi nas tolažite, da počakajmo! Z gimnazijo se mudi! Iz med vseh treh vrst šolstva najnujnejša brez dvoma je katoliška gimnazija. Na to se je doslej premalo pozornost obračala in naš namen je, merodajne može na te razmere opozoriti.

Seveda bo samostojna gimnazija stala ogromnih stroškov. Ali noben denar se ne bo bogateje obrestoval. Bodoči duhovniki se bodo z mladega pripravljali na svoj sveti poklic in le po tem potu si bomo pridobili — materijala za katoliško vseučilišče. Svetna inteligenca — neutajljiva žalostna resnica — je večinoma odtujena veri. In svetno inteligenco moramo zopet dobiti za vero in cerkev!

Na tem-le mestu pa moramo svojo opazko v „Slovincu“ temeljito popraviti.

Rekli smo tam: Dotlej tudi nimamo dosti upanja, da bi se ustanovili na Dunaju in v Gradcu katoliški društvi za slovenske visokošole. — In česar si nismo mogli misliti, — se že snuje. Mi ne moremo zadosti izraziti svojega čudenja in veselja nad tem dejanjem. In smelo rečemo: Če se ta reč dobro obdrži, prištevati jo moramo najlepšim sadovom katoliškega shoda. Slava možem, ki se ne sramujejo katoliškega imena!

Ker bo pa gimnazija slovenska, je bodo menda tudi liberalci veseli. Bomo videli, kaj jim je večje: gorečnost

za narodnost ali sovraštvo do cerkve. Sicer pa podlago za to veliko reč že imam o. Treba jo je le izročiti rokam — katerimkoli že — ali da nam bodo porok, da se bo vodila v smislu ustanoviteljev, v duhu, kateremu bo posvečena, in ne — v nasprotnem.

Tedaj, gospodje, z gimnazijo se mudi; najnovejši dogodki do neba vpijejo: z gimnazijo se mudi!

VI. Slovenska Leonina, umetnostno društvo in glasba.

Za nove šole je treba denarja; te zahtevajo res žrtev. Mnogim drugim sklepom pa ni treba drugega, kakor dobre resne volje, pa se izvršé. Zato bi smeli tembolj upati, da se bodo. —

Moč in potreba modroslovja sta dokazani. Velik napredek, ki ga smemo menda tudi kot uspeh katoliškega shoda zaznamovati, je to, da se je vvedlo modroslovje v ljubljansko semenišče.

„Novo slovensko vednostno društvo“ po zgledu dunajske Leonine je vse hvale vredna beseda. Kako bi se pa ta beseda v dejanje spremenila, prišli smo na to-le misel. „Rimski Katolik“ s svojimi sotrudniki in njihovimi zlasti zadnji čas priobčevanimi znanstvenimi spisi, kaj je drugega, kakor vednostno društvo? Treba je je samo formalno urediti in še novih moči privabiti. List postane glasilo društva. — Dr. Mahničevi podjetnosti zaupamo, da se bo te reči lotil in jo dognal.

O umetnostnem društvu se je že nekaj glasov slišalo. Pa je res potrebno tako društvo. Crkvena umetnost se je vzbudila iz spanja. Po vseh cerkvah se staro popravlja in novo napravlja. Vse, kar je pokazil pokvarjeni okus dveh stoletij, hočemo naenkrat novo imeti. Ali pri popravah se zopet greši; večkrat se zavrže denar, da se človeku kar smili. Skoro preneglo se popravlja. Kranjska dekanijsko-farna cerkev bodi nam v tem zgled. Tukaj ne pišemo kritike, marveč to priznavamo gospodu dekanu Mežnarcu: on nam je pokazal, kako se morajo cerkve v obče popravljati. On je to misel že dolgo gojil in čakal, da jo dostojno izvede. Tedaj ne vsakih pet gol-

dinarjev sproti zadelavati, ampak čakati in zbirati, da se naposled svetu res — lahko kaj pokaže. Po cerkvah se preveč krpa, zato manjka enotnosti.

Opravila bo imelo novo društvo obilo, hvaležnega opravila. Kolikokrat potrebuje človek dobrega sveta, pa ga ne vé kje iskati, ali se boji, nadležen biti. Društvo pa prav „ad hoc“ bo vsakemu pristopno.

Na drugi strani bo pa pospeševalo in urejevalo naročevanje umetnin pri domačih umetnikih, da ne bomo po nepotrebnem domačih svetišč krasili z deli tuje dlani, in domačega denarja na tisoče pošiljali iz dežele, ko imamo v domovini dosti nadarjenih množ, samo premalo so znani in ne morejo tekrovati s tujimi tvrdkami.

A le takim — pravi resolucija po pravici — naj se oddaja delo, ki so pravi umetniki, pa krščanskega mišljenja in življenja, da ne bodo na naše oltarje prihajale slike, kakor ona, o kateri smo čuli to-le opravičeno sodbo: Sveta A. je natakara, sv. B. stara branjevka, sv. C. mestni črevljar, in vendar se taka dela hvalijo vse vprek! Kako potrebna je bila opazka gospoda kanonika Flisa, da se vsako domače delo preveč hvali in da to močno zavira napredek umetnikov.

Dandanes, ko sleparija vsepovsod gospodari, je tudi naše govorjenje vse lažnjivo. Človek ne more nikjer resnice zvedeti; vsaka knjiga je najizvrstnejša, vsak govor najboljši, vsaka točka programa najbolje izvedena, vsako delo najlepše in vsakega dela posamezni del zopet najlepši. Iz take kritike se človek ne spozna, pri čem da je, in umetnik, misleč, da je res tako, kaj hoče več storiti? Kritika nikar ne jemlji veselja, pa tudi nikar ne slepi nikogar!

Društva tedaj potrebujemo, in si ga želimo, in kmalu si ga želimo. Poklicani možje — ganite se že!

Katoliški shod se je oglašil tudi za prospeh prave cerkvene glasbe in — tudi mi smo v svoji naivnosti dodali nekaj besed tem resolucijam. Pa smo slabo naleтели. Dasi smo poudarjali izrečno — in poudarjamo zopet — da radi prepuščamo sodbo veščakom, še raje se uklanjamo določilom sv. cerkve, so vendar naše pohlevne besede napravile velik šunder v cecilijanskih krogih. Kar smo zraven dostavili, kaj je hotelo reči drugega, kakor to, kar

je „Crkveni Glasbenik“ sam pisal v prvi številki po tisti toči, ki je padala na nas: „Seveda treba previdnosti. Ljudstvo je kakor otrok. S kakeršno hrano je pitate, take se privadi; ako se pa privadi, težko se je zopet odvadi. Privadilo se bode gotovo tem pesmam . . .“ Hoteli smo reči, da ima cecilijansko prizadevanje časih ovire, katerih ni mogoče popolnoma prezirati, da pa zaradi tega ne smemo glasbene reformacije opuščati. Da je na mnogih krajih edina ovira gola vnemarnost, priznavamo. To v naše opravičenje in nič več! Čemu povsod prepira iskati? Prepír ni dejanje in redkokdaj vodi k dejanju, najmanj prepír z ljudmi lastne stranke. Nam pa živi dejanje! V prospeh cerkvene glasbe tedaj ponavljamo željo, naj bi Cecilijina društva po vseh slovenskih vladikovinah res stopila v zvezo, kakor, resolucija želi, in naj bi orgljarska šola v Ljubljani, izdatno podpirana in umetnostno povzdignena, bila skupna za vse slovenske škofije.

Ponavljamo drugič: **V v e d i m o v cerkev skupno ljudsko petje!** Ljudstvo toži — reci kdo kar hočeš, toži vendar — da mu krademo domače pesmi. S tem je bomo bogato odškodovali, in liturgično petje samo bo vsled tega imelo manj ovir. Pa bi bilo tudi velikega pomena za nabožno izobrazbo našega naroda. **Cecilijansko društvo naj sprejme tudi to v svoj program!**

VII. Socijalna mizerija in liberalizem.

Dospeli smo do nadlog delavskih stanov. Kaj naj rečemo? — Srce nam krvavi: Tu smo skoro brez svêta, brez tolažbe. Tu prav čutimo bridko ironijo že navedenih besedij: Lepe stvari so spisane o agrarnem vprašanju, ali kdo bo davke plačal, kdo odpisal dolg? Koliko lepega povedó resolucije o socijalnem prašanju, — a tu so nam zvezane roke in kar moremo storiti sami, to je krparija. Socijalna beda, v katero nas je spravil liberalizem, je tolika, da jej ne more več kaj krščanska ljubezen sama, le državi v zvezi s cerkvijo je mogoče izvesti socijalno reformo. In v tem smislu so sestavljene vse resolucije o tem prašanju. Zato pa v tej nezmožnosti obsojamo — z resolucijo vred — in preklinjamo pogubni liberalizem, ker ravno ta je s svojo sebičnostjo na socijalnem polju razrušil veljavo krščanskih načel in s tem

poklical na svet neizmerno gorjá v gmotnem in duševnem oziru.

Liberté, égalité, fraternité! —
A vsevelo je ž njih samo gorjé,
Samo gorjé in potoki solza,
In curki krvi in nezumno gorja.

(Dr. Krek: Slov. katol. shodu.)

To so zlati gradovi lažnjivega liberalizma, ki daje vsakemu svobodo, da uničuje in davi svojega bližnjika in na razvalinah njegove sreče stavi svojo. In vendar pod krinko ljubezni do naroda gojé mnogi pri nas isti nesrečni liberalizem in za njim gredó mnogi, ki sami trpé za žalostnimi nasledki njegovimi. Kajti radi bi vedeli, v čem se loči slovenski liberalizem od vseobčnega. V čem se loči — uči nas prisilno legalizovanje, Slovenski liberalizem je ta: Gospôda se hodi v gledišče zabavat, — kmet plačuj!

Da, današnje socijalno stanje je obsodba liberalizma. On ni nauk, ki bi mogel ljudstva osrečiti. To je še vedno le naša stara, neovržena sveta vera!

Brez Krista ljudi ne zjedinja svoboda,
Zdivjane jih strasti vihar le razgloda.
Brez Krista jednakost zaman se povdarja,
Tirane in sužnje le nove nam vstvarja.
Brez Krista i bratstvo ne zbrati sveta;
Po bratstvo se v črtu in boju skonča.
Po Kristu samo se blešči nam svoboda,
Pred njega sodiščem samo smo jednaki,
In v njem so cesarji in borni prosjaki.
Sinovi pobrateni jednega roda.

(Dr. Krek: Slov. katol. shodu.)

Ljudstva začenjajo že to spoznavati in uvidevati ter liberalizmu hrbet obračati in ko bodo spoznala in uvidela, dobili bomo — pravične krščanske postavé.

Vendar se je tudi v tej reči storilo že nekaj prav izvrstnega, česar niti nismo nič pričakovali: „Vzajemno podporno društvo“. Kako ste nas presenetili! Toda zdaj je treba ljudi ž njim soznanjati. Varčnosti moramo učiti ljudi v teh hudih časih, varčnosti! To je najboljša hranilnica, ker se lahko vlagajo le mali zneski — kakor nalašč za delavca in rokodelca, ki dobiva sproti svoje krajearje, — ker se kapital ne more ven vzeti, ker se za dolg plačujejo tako male obresti in vrhu tega delí še dividenda. Naj raste in cvetè!

VIII. Delavska društva.

Z ozirom na to, da se med delavci vedno bolj širi crkvenemu in državnemu redu nevarna agitacija, izreka katoliški shod željo, naj bi se snovala katoliška delavska društva ter med delavci razširjali dobri in poučni spisi o socialnem gibanju.

Zveličar naš je v prvi vrsti ubogim evangelij označeval, katoliška cerkev je bila vedno naklonjena nižjim stanovom. Kdo pa je bolj potreben posebne ljubezni in pomoči, kakor ti ljudje? To pa je vsega hudega najhuje, da mnogi teh trpinov v svoji gmotni bedi ne marajo tolažbe in pomoči, katero jim ponuja sv. vera. Koliko stotisočev zapeljanih siromakov!

Ta pogled po svetu napolnuje kristijana — človekoljuba z neznansko bridkostjo. In ta odpad od Boga se širi tudi med našimi delavci. Nasprotniki delajo, — z naše strani se ni še nič, ali bolje: prav nič storilo v tem oziru. Samo v Mirnem pri Gorici imajo delavsko društvo, ki hvalvredno deluje, v Ljubljani še nič. Od samega modrovanja o delavskem prašanju delavci nimajo nič. Kjer je tovarna, ki ima nad 100 delavcev — najprej v Ljubljani — napravi naj se delavsko društvo, in po delavskih shodih naj se poučujejo delavci o njihovih pravicah in dolžnostih. Ako se za rokodelske pomočnike napravljajo društva, da se obvarujejo moralne pogube, koliko bolj za te, ki jih je več in so še bolj prepuščeni samim sebi in zapeljivcem.

Mi katoličani smo taki, da čakamo in gledamo, kaj bo nasprotnik naredil in potem, ko je že polovica zgubljenega, spoznamo še-le, da je potrebna — reakcija. Za to bilo bi se moralo že davno skrbeti, **naj vsaj zdaj ne ostane pri samih besedah!**

Socialna demokracija nas bo zdaj zdaj preplavila in — lovili bomo po njenem valovji razgubljene ostanke.

Védimo pa in naše ljudstvo naj tudi vé, da revščine niso krive samo vnanje razmere, ampak ljudstvo samo. Koliko posestev spravi na boben zadolžena zapravljivost: igra in pijančevanje. Kolika potratnost povsod, zlasti v obleki. Saj ga ne ločiš več kmeta od gospoda. Kak razloček mimo nekdanjih časov!

Stara priprostost izginja, ž njo blagostanje. Ta napredek pravega rodoljuba ne more veseliti. Vse drvi za uživanjem. Verski duh ugaša. — ljudstvo hoče nebesa na svetu imeti. Povejmo mu, da jih ne bo dobilo, — išče naj si boljših! Vvedimo je zopet v katoliško življenje!

IX. Katoliško življenje.

Resolucije o katoliškem življenju so središče in gorišče vsega, kar se je na katoliškem shodu govorilo in sklepalo.

Vrnimo se k govoru dr. Pavlice! Na prašanje, kako bomo vse to izvršili, kar smo dobrega sklenili, kako naj začnemo, odgovarja: Jaz pa pravim vsem, ki ne vedó, kaj bi začeli, in posebej še svojim sobratom - duhovnikom: „Nollite timere pussillus grex!“ Nikar naj vas ne skrbi to in ono, ampak skrbimo samo, da sebe posvetimo, da ljudstvo posvetimo, da bo krščansko živeló. Vse drugo bo dodano. To bo zadosten sad katoliškega shoda. Zato tudi v naših resolucijah „katoliški shod izjavlja, da mu je pred vsem namen poživiti versko življenje. Blaženo pa ljudstvo, ki Bogu služi, krščansko živi. Takemu ljudstvu ni se bati pogube, ni se bati, da propade, ker ima zaslonbo v večnem Bogu.“

Da, to je konečni namen celega katoliškega shoda. In ta namen dosežen, v resnici — zadosten sad! „Haec est voluntas Dei, sanctificatio vestra.“ Bratje, ne motimo se! Ne zamenjajmo sredstva z namenom! Brez tega je vsa naša politika — prazno ubijanje. Tega ne smemo nikoli pozabiti. Vse naše delo méri neposredno ali posredno na to! Zlasti sedaj po katoliškem shodu razvijaj se naše delovanje na to stran!

Kot izredna sredstva za pospeševanje katol. življenja imenuje resolucija: katol. društva, crkvene družbe in bratovščine pa misijoni. Ne vémo, čému bi dali prednost, a jedno najizdatnejših sredstev za katoliško življenje in pravi blagor našega naroda so gotovo misijoni.

Vsaka fara naj bi imela misijon vsakih sedem ali deset let, naj ga že vodi, kdor je, in kjer ga še niso imeli, naj ga še letos napravijo!

Resolucija 2. „se hvaležno spominja katoliških družb rokodelskih pomočnikov v Ljubljani, Novem Mestu, Šentvidu, Vrhniki, Mariboru in Marnbergu, pristavljajoč željo, naj se snujejo taka društva tudi po drugih krajih in naj se ozira pri tem tudi na mojstre in učence“.

Katoliško rokodelsko društvo moralo bi biti v vsakem mestu in v vsakem večjem obrtnem kraju!

Nam se zdí, da se od takih društev preveč zahteva, zato se tako počasi snujejo. Saj ni treba, da bi imelo vsako društvo takoj svojo hišo in zastavo. Gotovo ni bil namen ustanoviteljev, da bi morala njegova društva tako paradirati. Glavna reč je, da se mladi ljudje odvrčajo od hudega, ki jih na vseh stranéh obdaja, in v ta namen je za prvo silo kmalu dosti.

Kakor rokodelsko društvo, naj bi bila tudi Vincencijeva družba v vsakem večjem mestu in trgu. Tudi za to ni treba, Bog vé, kakih posebnih ceremonij, dajanje miloščine treba je le nekoliko organizovati.

Med bratovščinami na prvem mestu je gotovo bratovščina presvetega Rešnjega Telesa, ki duhovno življenje najbolj pospešuje. V dušnem in socialnem oziru zeló važna je družba treznosti. Bratovščina sv. Cirila in Metoda je vsaj izven Štajarskega vse pre malo znana.

Izredne vrednosti za versko in нравno življenje so Marijanske kongregacije. Po deželi pa stanovske ali križevske družbe, kakoršne je priporočal gosp. dekan Voh. Na Kranjskem ste nam znani le dve taki: pri nunah v Loki za dekleta, na Krki za mladeniče. Cujemo, da se snujejo tudi v dveh drugih farah. Zakaj bi se tudi drugod ne poskusilo? Kako potrebni so zlasti mladeniči posebne podpore, da jih vrtinec hudobnega življenja v globočino ne potegne!

Res, take reči snovati in vspešno voditi, to zahteva precèj dobre volje, časa in truda, in morda še troškov. A če je bilo navdušenje na katoliškem shodu od svetega Duha, — srčnosti ne sme zmanjkati!

„Nunc sancte nobis spiritus — — Nostro refusus pectori — — Flamescat igne charitas, Accendat ardor proximos!“

X. Hrenov spomenik.

Resolucijam o katoliškem življenju dodana je bila še le v konečnem odsekovem zborovanju nova resolucija, v kateri prvi slovenski katoliški shod blagoslavlja spomina škofa Tomaža Hrena, ki je pred 300 leti ljubljansko škofijo rešil luteranstva ter s tem v daljni preteklosti omogočil prvi slovenski katoliški shod, in v znak svoje hvaležnosti izraža shod željo, da bodi katoliškim Slovincem sveta dolžnost, da postavijo temu velezaslužnemu možu dostojen spomenik v ljubljanskem mestu.

Ko smo to slišali, prišlo nam je na misel — in tukaj se še bolj podá — kar nam je njega dni rekel duhoviti naš profesor o slavljenju Valvazorja: „Wohl ein später Ausbruch der Dankbarkeit!“ Kdo je vendar to srečno misel v sebi rodil, povejte nam, da se mu odkrijemo in globoko priklonimo! Kdo se je spomnil, da tudi braniteljem naše vere dolžujemo hvaležnost?!

Hren, za onimi, ki so zemlji slovenski sv. vero prinesli, največji njen dobrotnik, Hren, rešitelj naše domovine in naš apostelj — je preveč pozabljen. Kaj je tedaj primerniše, kakor da prvi katoliški shod na Slovenskem, slovesna manifestacija katoliške vere in zavesti med Slovinci, v imenu celega naroda slovesno izreka zahvalo možu, kateremu gre zasluga, da smo še katoličani?

Komu gre prej spomenik postavljati, kakor njemu? In če zdaj češki narod, v katerega se je liberalizem že tako globoko zajedel, stavi spomenik verskemu odpadniku, ki je toliko rojakov za seboj v razkol potegnil in proizročil bratomorne vojske — pokažimo Slovinci, da nam je edino zveličalna vera še vedno nad vse sveta in draga, in proslavimo spomin rešitelja prave vere naše!

Vendar spomenik iz kamenja in broná je mrtva in mrzla reč. Mi nimamo veliko denarja; biti moramo praktični ter vsak krajcar modro obrniti in obrestonosno naložiti. Zato hvalimo in odobravamo misel gospoda župnika Puca, da ta spomenik bodi delo, ki bo delo Hrenovo — ohranjenje svete vere — nekako nadaljevalo, po njegovih mislih katoliško učiteljsko semenišče. To je praktična in vse hvale vredna misel. Mi jo spreminjamo samo v toliko, da to ne bodi

katoliško učiteljsko semenišče, ampak — katoliška gimnazija!

Kriva vera je pretila preplaviti slovensko zemljo ob Hrenovem času. Krivoverski, bolje brezverski liberalizem ali liberalno brezverstvo se hoče v naših dneh udomačiti med nami. Kakor so takrat krive vere prvi privrženci in najtrdnejša podpora bili omikanci, tako so zdaj isti pri nas do malega skoro vsi verski indiferentisti, in ti s svojim uplivom — po knjigah, časnikih in zgledih — vva-jajo verski indiferentizem, to je nevero, med naše ljudstvo. Katoliška gimnazija (z vseučiliščem vred) nam bo vzgo-jila katoliško-verno inteligenco, in ta bo zopet s svojim uplivom utrjevala versko prepričanje v našem narodu. Katoliška gimnazija bo najbolj v smislu dela Hrenovega!

Leta 1897 bo 300 let, kar je Tomaž Hren prijel v roke pastirsko palico ljubljanske škofije in z apostolsko gorečnostjo jel preganjati luteranstvo. Če bomo že skoro vsakega vrabca smrtno obletnico praznovali, te pomenljive obletnice ne smemo pustiti iz nemar! **Ob tristoletnici naj mu — stoji spomenik!**

XI. Pravo katoličanstvo.

„Ker imamo pa v boju za katoliško življenje le tedaj upanje do zmage, ako se tesno oklepamo od Boga nam danih voditeljev in učiteljev, priporoča katoliški shod vsem vernim Slovincem, naj se vsikdar z neomajljivo udanostjo, zvestobo in pokornostjo držé svojih dušnih pastirjev, škofov in rimskega papeža, ki so od Boga postavljeni voditelji svete cerkve.“

V vesoljnem potopu liberalizma bi bil vendar le vsakdo rad — katoličan. Kdo bi se torej čudil našim liberalcem, ako tudi oni trdé, da so — tudi katoličani, ali celó edino pravi katoličani; katoličanstvo pa, katero mi hočemo, da je popačeno in lažnjivo. Tako je bilo od nek daj. Kje je bila krivoverska ločina, ki bi ne bilé trdila, da je ona prava cerkev Kristusova? Pri vsem tem pa je prava cerkev Kristusova le ena in — pravi katoličani tudi le ene vrste. In kakor ima prava cerkev ločilna znamenja, po katerih jo je mogoče izmed vseh

drugih spoznati, tako tudi pristnega katoličana, katoliško društvo ali list kmalu spoznamo, ne da bi nam bilo treba še posebno zatrjevati, kaj da je. Ako brez hierarhije ni cerkve — in brez hierarhije cerkve ni, kajti le v hierarhiji je cerkev edina in apostolska, kar Kristusova cerkev mora biti — tedaj tudi katoličanstva ni brez pokorščine in udanosti do hierarhije. Komur to ni prav, pojdi k luteranom; tam je vsak sam sebi duhovnik, škof in papež!

Zakaj pa to udanost sedanje dni vedno tirjamo, ponavljamo in poudarjamo? Prisiljeni in izzivani. Zato, ker vse prizadevanje crkvenih sovražnikov meri na to resnico, da bi jo spodkopali in utajili, kajti — ž njo pade vse. Ako pa mi tukaj to zopet ponavljamo, vsaj ne smete misliti, da hočemo s svojim dokazovanjem naše liberalce preveriti! Povedali bi radi to samo tistim, ki so katoličani ali bi vsaj radi bili, ali, ali — —. In ko bi le-ti liberalcem roke ne držali, pravi liberalci bi nam ne mogli veliko!

Pa to je gorje, da katoličani sami zoper sebe vstajajo! Ne gré nam v glavo, kako more kdo hoteti krščansk in katolišk biti, pa brez teh ali celó zoper te, ki krščanstvo in katolištvo učé in njegove milosti delé! „Nitorej katoliškega verovanja in ni katoliškega ravnanja, ki bi moglo neodvisno biti od vsakodobnih škofov in papeža, kot jedinih od Kristusa postavljenih posredovalcev v zadevi vere in verskega življenja. In če prav bi kdo vse drugo veroval in vse drugo izpolnoval, kakor veva sveta cerkev, tajil pa to resnico in to zapoved, da namreč mora naša vera in versko življenje sloneti na škofih, zedinjenih s papežem, in od njih dobivati svojo smer, bi vendar tako vedenje ne bilo katoliško in zveličavno za večno življenje. Ker jedna izmed verskih resnic in verskih zapovedij, katero mora vsakdo spoznati in držati, ki po pravici in resnici hoče biti katoličan, je tudi ta, da se ima učiti od vsakratnih škofov, kaj naj se veruje, in kaj naj se izpolnuje, da se doseže zveličanje.“ (Iz slavnostne pridige na shodu.)

Ne vi, ne mi sami tega ne moremo prenarediti. Zakaj ni Bog angeljem izročil vodstva svoje cerkve, ampak ljudem, ne vemo. Faktum je, da je je izročil ljudem. In

česar ni rekel arhangeljem, rekel je apostolom in nam: Kdor vas posluša, mene posluša. In apostoli so bili slabotni ljudje; slabotni ljudje smo tudi mi. Zakaj ravno mi? „Niste vi mene izbrali, ampak jaz sem vas izbral“ in „Kdor vas zaničuje, mene zaničuje“. Punktum!

Da pa ne boste trdili, da zahtevamo preveč, ta pokorščina in odvisnost ni absolutna v tem oziru, kakor da bi obsegala vse naše ravnanje sploh, ampak obsega: prvič vero, drugič reči, ki so z vero v zvezi, tretjič vse reči, v kolikor se vere dotikajo.

Tedaj „tudi politika ni izvzeta od cerkvene razsodbe“. Zakaj? „Gotovo je Bogu, ravno ker je Bog, vse podvrženo; vse, vse, tudi politika. Prav zato je Kristusu-Bogu podvržena tudi politika in se mora, ako noče kedaj postati pogubonosna, vselej in v prvi vrsti ozirati na Kristusa. A Kristus nas uči po svoji cerkvi in po njej nam kaže pravo in rešilno pot v večnost.“ (Iz slavnostne pridige na shodu.) V toliko tedaj je in mora biti odvisen vsak pravi katoličan, vsako katoliško društvo in list. A ta odvisnost nam ni v sramoto, kakor ni sramota, odvisen biti od Boga. „Ako vas Sin oprostí, boste resnično prosti“. Zaradi tega katoličani nikakor nismo, za kar nas neprijatelji hočejo imeti, čeda brez glave in misli, ki vojena na vrvi slepo hodi in stopicá, ne vedoč ni kam, ni kod, ni zakaj. To so katoličani, posebej še duhovniki, že večkrat pokazali, n. pr. zadnja leta žalostne zgodovine državne cerkve na Ogrskem.

Državne cerkve! Prvi slovenski katoliški shod, bridko čuteč spona, ki vežejo sv. Očeta ter jim branijo z vso veljavo in močjo vladati sveto cerkev, in globoko užaljen zarad hudih krivic, katere napravljajo sovražniki svetemu Očetu, slovesno oporeka vsemu kratenju papeževih pravic. Da, prost bodi papež ne le v Rimu, ampak po celem svetu, izvršujoč svojo oblast, in **prosta s papežem — cerkev!** Osvobodimo cerkev državnih spon! — to bodi odslej geslo vsem pravim katoličanom in ta glas ne potihni dotlej, dokler cerkvi ni vrnena tista svoboda, ki jo ji je dal Bog, njen ustanovitelj!

Tu se nam vsiljuje priložnost, spregovoriti o prežalostni prikazni, ki se je pojavila prav posebno ob in po katoliškem shodu, da tudi nekateri, ki so nekdam v slovesnem trenutku očitno obetali pokorščino svojemu škofu

in njegovim naslednikom, odrekajo spoštovanje in udanost višji crkveni oblasti in se v imenu narodnosti gledé politike družijo s sovražniki vere in cerkve.

Mi se temu ne čudimo prav nič in nikdo naj se ne čudi! Čudili bi se, ko bi tega ne bilo, kajti tako je bilo od nekđaj in bo. Berite zgodovino crkveno! — Pohujšanje mora priti, toda — —! To vedite in kar nič se ne zgleđujte nad tem!

XII. Časništvo.

O važnosti tiska, zlasti časništva, modrovati, nimamo namena; je popolnoma odveč. Brez vseh premis naravnost rečemo in kličemo: Za okrepljenje in razširjanje katoliških časnikov storimo vse, kar nam je mogoče! V tej reči se lahko gremo učiti k nasprotnikom. Otroci sveta so modrejši. Naša resolucija sama spoznava našo pomanjkljivost v tem oziru, govoreč: „— — — sprevidi prvi slovenski katoliški shod, da je neobhodno potrebno sovražniku postaviti se v bran z enakim orožjem. A ne le braniti, marveč tudi pozitivno mora tisek pospeševati katoliško zavest — —.“

Tedaj: nasprotniki začenjajo, napadajo, mi se še le — branimo. In najprej še podpiramo liberalne liste in se ne damo zmodriti, dokler nam — zób ne pokažejo. Potem, ko nas začnó že do kosti obirati, tedaj spoznamo in se začudimo, da smo, menéč podpirati „dobro stvar“, redili gada na svojih prsih in tedaj — se začnemo braniti! *Difficile est satiram non scribere!* Ni li bilo dosti to, kar in kakor je „Narod“ pisal okolu 73. leta, da bi ga ne bil smel nikdo več v roke vzeti? In vendar so ga še vedno brali in plačevali in izgovarjali in čakali od njega poboljšanja. Kaj je bilo treba še pozitivnega ukaza, da se mora opustiti?!

Ob vseh teh skušnjah je pa še danes dosti katoličanov in tudi duhovnikov, ki naročajo in beró liste, katerih katoliški značaj je zeló dvomljiv: „Soča“ in „Domo vina“. Ko bo prepozno, spoznali bodo, čudeč se, da so — varani. Morda se motimo? Morda delajo iz dobrega namena, da bi jih na pravem potu ohranili, prav v smislu naše resolucije: „— — časnike pa, ki so nekoliko omahljivi, pa se še niso udali liberalstvu, naj uplivni katoličani

tako preustrojijo, da, zapustivši omahljivost, odločno, stanovitno in dosledno zagovarjajo edino prava načela.

Prav; a ta dobri namen mora tudi kaj vspeha imeti. Vendar z imenovanimi listi nimamo več dosti upanja, ker se obračajo vedno bolj na liberalno stran; da, toliko pogubnejši so, čem bolj skrivajo svojo pravo barvo. Zlate srede pa tukaj ni, ali vsaj dolgo časa noben list ne bo visel v sredi, kajti svet je razpolovljen — ne pomaga nič — in ta ločitev se bo še poostрила. Torej hočemo vedeti, kake barve da je kdo, pa tudi — vsak sam mora vedeti!

Liberalci to reč — moč in upliv časništva — kaj dobro umevajo. Naučili so se od inorodnih svojih somišljenikov. To nam kaže, ker imajo vsi naši liberalni listi svoje priloge. Kateri list pa menite, da je najnevarnejši in najpogubnejši? „Narod“? Kaj še, ta je predkritosrčen. Marveč to so priloge, na Kranjskem zlasti „Narodova“ priloga „Rodoljub“. Ta list je s svojim katolištvom in pobožnostjo nad vse mašnike in škofe! Ob velikih praznikih vam prinaša članke, ki so lepši od vsake pridige. Kaj mu hočete takemu pobožnemu listu; on se bori samo zoper prenapetost?! Zato ima „Rodoljub“ strastnih zagovornikov med nerazsodnim ljudstvom. — Gorje pa, čujte: gorje našemu narodu, ako se načela „Rodoljuba“ med ljudstvom razširijo! Zato pa svarimo pred takimi listi oportune, inoportune, naj se liberalci še tako britko pritožujejo o „zlorabi lece“. Kaj gré v cerkvi govoriti, tega nas ne bodo učili notarji nì advokati. Le čevlje sodi naj kopitar! — „V dolžnost naj si šteje vsak katoličan, zatirati veri sovražne časnike in jih nadomeščati z dobrimi, sveto vero in našo narodnost pospešujočimi.“ (Res. 1.)

Naše veselje in upanje pa je „Domoljub“. Ta je tudi list, s katerim smo liberalce enkrat prehiteli, da so se oni morali od nas učiti ter za nami pricapljati s svojim faksimilom. „Domoljub“ je velikanske važnosti za nas, zato moramo nanj vso pozornost obračati.

Zeló smo se obradostili tudi „Primorskega lista“. Kaže tudi, da si bo pridobil tal v Primorji. — Toda, gospodje iz Primorja, to ni še nikakor zadosti: nasproti dvema velikima listoma, vsak s svojo prilogo, en mal štirinajstdnevnik! Ali ne veste, **kolikor imamo listov in**

kolikor imajo ti listi naročnikov in bralcev, toliko imamo tál pod seboj. Zdi se nam, da so razmere in interesi obeh delov Primorja tako različni, da treba za Gorico posebnega lista, ali naj se vsaj „Primorski list“ na znotraj in zunaj znatno razširi.

Za naroda pravice in prosveto prezasluznemu „Slov. Gospodarju“ želimo, da preveč — ne zaostane za „Domovino“. Časih je imel dve prilogi, zdaj nobene. Odločni katoličani na Štajarskem, ki so na katoliškem shodu tako častno zastopali svoje provincijo, naj skrbé, — predno bodo katoličanstvu tla spodkopana, — da uredé in okrepijo svoje provincijalno časništvo. „Domovina“ naj se izjavi, če hoče pisati v obče v duhu katoliškega shoda; potem naj oba vzajemno delata in se podpirata, sicer veste, kako je o njej soditi in ž njo ravnati. Za časa treba paziti!

„Miru“, neustrašnemu bojevniku za narodne pravice, želimo, da bi bil kakor v prašanjih narodnostnih, katerim je v prvi vrsti posvečen, tako v verskih vselej dosledno odločen. Drugače pa krepko naprej!

„Dolenjske Novice“ so možate.

Sicer pa bi se o tem in še o marsičem drugem listu lahko med seboj pogovorili, ako bi se ustanovil od katoliškega shoda nasvetovani „stalni središčni odbor katoliških urednikov in drugih zavodnih vplivnih gospodov“, — o katerem pa še do danes ni nič sluha. Kaj čakajo, ne vem. —

XIII. Farne knjižnice.

Resolucija 3. govori za razširjanje dobrega berila, in v ta namen priporoča zlasti farne knjižnice.

Bila je — zdaj menda že nekoliko pojema — ta manija, da so hoteli imeti v vsaki vasi svoje bralno društvo ali čitalnico, in od takih društev se je pričakovalo vse zveličanje našega naroda. O reorganizaciji naših društev, in o tem, če so sploh potrebna taka društva, se je že precej pisalo.

Vse večjega pomena, — če tudi bolj skromne — so za pravo narodno izobrazbo farne knjižnice. Navadnemu kmetu je časnikov kmalu zadosti, — kar je preveč, je od hudega, — bolj potrebni so priprostemu

človeku zabavni in poučni spisi. In ljudje radi beró, zlasti mladeniči. — Mohorjeva družba jim ni več zadosti. Komu pa je branje bolj koristno? To je važna točka katoliškega življenja. Iz skušnje govorimo. Ljudstvo prosi kruha, ne odrekajmo mu ga!

Kdor pa je imel s tem opraviti, vé tudi, da nam še vedno manjka knjig, kakoršnih ljudje želé, najbolj gotovo — povestij. Poleg nove izdaje slovenskih klasikov za mladino slovensko naj bi se drugič natisnile tudi nekatere stare povesti, katerih je že težko dobiti.

Opomniti pa moramo, da je pri pisanju ljudskih knjig treba skrupulozne natančnosti. Čuli smo pritožbe celó o letošnjem „Domačem zdravniku“. Bolje premalo, kakor preveč.

„Odbor veščih mož za presojo knjig ljudstvu in mladini namenjenih“, je zeló dobra in potrebna reč. Ker je pa teh odborov že toliko in so vsak pot nove težave, kadar je treba nov odbor sestaviti, bo pot krajša, ako to nalogo prevzame novo vednostno društvo, katero naj izvoli v ta namen iz svoje srede poseben odsek za to.

XIV. Katoličani in narodnost.

Zadnja sekcija resolucij nosi napis: „Katoliška narodna organizacija“.

Nad tem napisom se je pohujševal konservativni „Kärntner Volksblatt“, ki je med tem časom že sklenil svoje životarenje. Čudil se je ta list, kako je mogel katoliški shod pod nadzorstvom dveh škofov govoriti o narodnem katoličanstvu, ali celó, da se sploh katoličanstvo združuje z narodnostjo. Z mrtvim se ne bomo prepirali, — mimogredé omenjamo, da bi bilo res natančneje rečeno: „Katoliška in narodna organizacija“.

Zdí se nam pa, da je poleg tega „konservativca“ na svetu še nekaj ljudij te vrste, ki hočejo biti bolj katoliški, kakor cerkev sama, katerim se zdí pregrešno vse, kar je narodno, ki se križajo, kadar čujejo besedo „slavanska vzajemnost“. Tem ultra-katoličanom moramo povedati, da katolicizem ni kozmopolitizem. Dokazovati, da vera narodnosti ne zatira, ampak blaži, da je narodnost naravno dobro, v kakem razmerju sta si vera

in narodnost med seboj, nam že preseda. Jediní živ dokaz nam bodi on, ki mora biti v pravem pomenu besede in pred vsemi drugimi katolišk, t. j. za vse ljudi in vse narode, ta je — naš sv. Oče. Se li ne čuti on Italijana in ne pokaže li tega večkrat? In bolj katoliškim nam res ni treba biti, kakor je papež! Toda, saj to ni pravo katoličanstvo. Mi rečemo naravnost: **Katoličani smo in moramo biti narodni. Mi nismo absolutno narodni, a eminentno narodni smo!** Kajti kaj družega je nenaravno, je nesmisel, je otročje, je laž, je grdo.

Kdor se sramuje domovine, nam je — ostuden neznačajnež! Vemo dobro, da liberalci niso boljši, vendar se po pravici jezimo nad tistimi katoličani, ki dajejo liberalcem zaželjeno priliko, da nas persiflirajo.

Drugič smo praktično narodni. Zopet je na svetu druga vrsta ljudij, — katoliških in liberalnih, — ki sanjarijo o slovanskih kraljestvih, in tirjajo slovansko liturgijo, vendar brez potrebe nemški govoré, nemški pišejo, nemški občujejo, nemški ukazujejo. Tu imamo mnogo popraviti; bomo še govorili o tem. Z resolucijo vred obžalujemo krivice, ki se nam delajo v narodnem oziru; obžalujemo pa tudi, da je še vedno dosti noreev, ki hočejo, da bi drugi spoštovali njihove pravice, ko jih sami ne.

Očitali so pa nekateri — ne le liberalci, marveč i katoličani — katoliškemu shodu samemu, da je bil premalo naroden! — To je zmota! Ta zmota pa se je porodila iz napačnega pojma, ki so si ga naprej ustvarili o katoliškem shodu. Shod ni bil narodnosten, ampak katolišk. „Prvi slovenski katoliški shod“ ni reči: „prvi slovenski in katoliški shod“, marveč: „prvi katoliški shod za Slovence“.

Jedino katoliška ideja nas je združila in vodila. Ali to ni prav? Če smo se — pravi dr. Mahnič — že tolikrat zbrali v imenu narodnosti, kjer se vera ni z besedico omenjala, pa bi se ne smeli enkrat v imenu vere? Zaradi tega pa nismo nenarodni, kakor niso nenarodni obrtniki, ko se zberó in preziraje jezikovno prašanje govoré le o svojih stanovskih interesih. In vendar tudi tu narodnosti nismo prezirali, ampak se ozirali nánjo kot na podrejeno idejo: kar je prav in pravično!

Razmerja med vero in narodnostjo, prijatelji, ne smemo pozabiti! Razloček je neskoučen. Ali je treba to katoličanom še praviti? — O, da bi primeroma le pol toliko cenili vero, kakor narodnost! Potem bi morda tudi tu čutili krivice, ki se nam godé, in nevarnosti, ki nam preté, in ne zdelo bi se nam takoj preveč in „strastno“, kar se zánjo govori in stori.

Zato nikakor ne moremo ustreči željam, da v imenu narodnosti sklenemo premirje v verskem prašanju. To se pravi vero narodnosti podrejati, žrtvovati — ideja absolutne narodnosti. Sloga in mir — lepa reč in dobra, pa ne vsak čas in v vseh okoliščinah. Mir je prinesel Kristus na svet in vendar je pridigal vojsko. „Nikar ne mislite, da sem prišel mir prineset na zemljo; ne miru, ampak meč sem prinesel. Prišel sem namreč razdvojiti človeka zoper njegovega očeta in hčer zoper njeno mater in nevesto zoper njeno taščo. In človekovi sovražniki bodo njegovi domači. Kdor ljubi očeta ali mater bolj ko mene, ni mene vreden (!), in kdor ljubi sina ali hčer bolj ko mene, ni mene vreden (!).“ Zdi se nam, kakor bi bile te besede nalašč zapisane v evangeliju — bolj jasno ni mogoče govoriti — da osvetlé naš „narodni razpor“. — Toda, kaj „narodni“ razpor — mi imenujemo to omejeno obzorje — svetovni razpor je to!

Mladi smo res Slovenci in majhni. Komaj smo se zavedeli. In kakor je otroku domača hiša z vrtom cel svet, tako nekako nam naša domovina. Ker smo ravnokar prišli k zavesti, da biva mo in se imamo v prvi mladosti narodnega življenja toliko boriti, da ostanemo, smo se nekako zaverovali sami váse, da skoro ne vidimo drugzega razven sebe. Pa pogledjmo nekoliko čez planke domačega vrta, kaj zunaj počno. Nismo sami na svetu; pod uplivom smo drugih narodov. Kaj vidimo čez ograjo? Vojska povsod! Ta boj je star, kakor človeški rod, pa časih huje zahruje, kakor se plamen časih silneje požene kvišku. In ravno naše dni so si katoličani brez razločka narodnosti — pač pozno že — vzbujeni po vedno raščoči predrznosti nasprotnikov samih izméli oči in krepko prijeli za meč, ki ga jim vojvoda Kristus sam stiska v roké.

Kakor socijalno gibanje, tako katoliško ne pozna narodnostnih mej. Ideja narodnostna je prešibka, da bi je ustavila in odpravila. — Gre se nam za višje interese.

Pa tudi iz ozira na narodnost samo ne moremo in ne smemo premirja sklepati, dokler je kaj liberalizma na Slovenskem. Naše narodnostne težnje se ne bodo izpolnile, dokler vlada liberalizem. Sovražniki nam ne bodo dali, mi ne privojevali, ker smo — slabši. Po Darwinovi hipotezi, na kateri sloni liberalizem, moramo podleči. Odkod vneboupijoče krivice, ki se godé naši narodnosti, odkod vsi narodnosti prepiri? Ali so nemški katoličani — pravi katoličani; izrodki so povsod — ali so ti naši nasprotniki, ali nemški — liberalci? „Ne nemški in italijanski narod — besede dr. Šušteršiča — ampak nemški in italijanski liberalizem je sovražnik našemu narodu. Liberalizem, sloneč na darvinski teoriji, po kateri močnejši slabšega uničuje, nas mora narodno ukončati.“

To bi si naši liberalci lahko na prste zračunali, ako znajo le do pet šteti. In ko bi jih res vodilo pravo domoljubje, bili bi še danes naši. Toda nekaj drugega jih odbija od nas: apatija do vsega verskega. Torej trdimo mi dosledno: Sovraštvo do vere je liberalcem večje, nego ljubezen do domovine! Ono je življenjski princip njih liberalstva!

Ker pa katoliška načela tako počasi zmagujejo, moramo se med tem tudi neposredno boriti za svoje narodne pravice. **In v tem boju smemo se časih združiti z našimi načelnimi nasprotniki.** Vsi brez razločka — tudi katoličani — ne pozablajmo hudega boja, ki ga naši bratje ob mejah neprenehoma bijejo z nemškim zlodejem in podpirajmo jih v prepravičnih njih naporih!

Samo vedeti moramo, da popolnoma ne bomo zmabili, dokler vlada liberalizem. „Naše prizadevanje mora biti obrneno na to — je govoril zopet dr. Šušteršič v odseku za narodno in katoliško organizacijo — da se napominani zakon (jezikovne ravnopravnosti) dejanski izvršuje. Vendar se na ta zakon ne smemo preveč zanašati. Postave so od danes do jutri, ter se lahko spreminjajo. Nespremenljiva pa je naša sv. vera, ki veli jednako pravico vsakemu. Da bi načela naše katoliške vere prodrli v celi Avstriji, da bi ta načela vodilna bila za vse narode avstrijske, potem bi kmalu — bodisi z navedenim členom 19.

ali brez njega — zavlada v Avstriji popolna narodna ravnopravnost.“

In da se to zgodi, iščimo si zaveznikov pri vseh narodih. „V obrambo naših verskih in narodnih pravic spoznava prvi slovenski katoliški shod potrebo tesne zveze katoličanov raznih avstrijskih narodov.“ Krščanski duh mora zopet prešiniti svet in človeško družbo; svet se mora pokristjaniti! To so na kratko izražene naše težnje in kdor tako misli, bodi jezika in polti katerekoli, ta je naš! To je katoliška ideja, „ki je različnost vseh jezikov v edinosti vere združila“.

Ko se bo to zgodilo, ko se bo Avstrija zopet pokatoličnila, ne bodo hodili zastopniki našega ljudstva več skupaj zapravljat dragoceni čas in denar s cele tedne dolgimi brezplodnimi jezikovnimi prepiri, marveč davši in dovolivši vsakemu kar mu gré, mogli premišljevat, kako bi se dalo pomagati gmotnemu poginu bližajočemu se ubogemu ljudstvu.

XV. Organizacija.

Da izvedemo svoje sklepe, potrebujemo organizacije. Kaj je biti brez organizacije, videli smo pri zadnjih deželno-zborskih volitvah. Sami nismo vedeli, pri čem smo. — Kaj stori organizacija, pokazalo se je koj čez dve leti pri državnozbornih volitvah. Imeli smo takrat že katoliško-politično društvo.

Toda organizacije je še vedno premalo. Organizacije je veliko premalo. Organizacije je povsod premalo. V Ljubljani sami je premalo organizacije. Vsak v svojem kotu tuhta in študira. In dobra misel posameznika, ker nima podpore od drugod, — usahne in zamrè.

Nalogo, organizacijo izvesti, ima, in „završni korak“ organizacije same je „slovenski katoliški odbor“. Prevažna točka, zaključujoča resolucije prvega slovenskega katoliškega shoda! Njemu izročča in ž njim zagotavlja shod izvršitev vseh drugih — sploh izvršljivih — resolucij. On ima dejanjsko nadaljevati misel katoliškega shoda in pripravljati na drugega.

Obetal se nam je menda kmalu zopet drugi slovenski katoliški shod. Se bomo li z enako gorečnostjo sošli in v

istem navdušenju zborovali? To je odvisno od uspehov prvega shoda in ti od izvrševalnega odseka njegovega.

Vršeč občno svojo nalogo ima odbor najprej začeti posebe izvajati splošno organizacijo. „Ako hočemo — piše se 7. aprila „Slovencu“ iz Novega Mesta — da bode uspeh shoda trajen in še večji, ne smemo držati rok križema, marveč nam je resno skrbeti, da se sklepi shoda vvedó v življenje, postati morajo narodu mozeg in kri. To se bode pa zgodilo, ako se ne ustrašijo dela katoliški izobraženi Slovenci, pred vsem pa, da se izvede povsod od shoda nam priporočena narodna organizacija. To je prvi, to zadnji pogoj za dober uspeh.“ Kar je dr. Šušteršič v odseku priporočujoč resolucije za narodno organizacijo rekel o posameznih političnih društvih, to velja o celotni organizaciji: Posebne koristi pa je, če ima društvo v posameznih občinah svojega okraja stalne poročevalce (poverjenike), ki stalno vzdržujejo duševno vez mej somišljeniki dotične občine in odborom političnega društva. Na ta način se vstvari krepka jednotna organizacija somišljenikov dotičnega okraja in društvu je delovanje bistveno olajšano, kajti v odločilnem trenutku treba je le migniti in cela armada je na nogah.

Te misli so bili gotovo možje, ki so se zbrali dné 4. aprila v Novem Mestu in izvolili stalni krajevni pododbor, ki naj bi bil v pomoč glavnemu odboru. „Slovenčev“ poročevalec o tem shodu končava svoje poročilo: „Radi tega, gospodje somišljeniki, le na noge! Snujte pododbore! Belokranjsko, krški okraj, Ribnica in drugi — na noge!“

Toda lepi zgled podjetnih Novomeščanov še nobenega okraja ni za seboj potegnil, — vse je tiho. — Ta počasnost nam je nerazumljiva! Dokler je gorko, kuje se železo. Našim ljudem pa se bo že vsa gorečnost, ki jo je unel katoliški shod, shladila, ko bodo skupaj klicani, naj se v prospéh shodovih sklepov tesneje združijo. Zadnji čas je že, da osrednji odbor to reč v roke vzame, da se izvede in da se j e d n o t n o izvede po celi slovenski zemlji.

„Organizacija na vseh straneh“, tožil je „Narod“ one dni po imenovanem shodu v Novem Mestu. Da, organizacija na vseh straneh, to in nič manj! Kakor mreža mora prepletati celo slovensko zemljo, in — tedaj bo čas, da „Narod“ in njegov S—c pišeta nekrologe, zabijata pokrove, pojeta mizerere in libero, — pa ta libera in mizerere bosta veljala liberalizmu, katerega se bo, ko se izvede naša organizacija, lotila hitra jetika in ga spravila pod zemljo! —

XVI. Očetov god.

Srečno smo dospeli do leta 1893. Željno smo ga pričakovali. S skrbjo smo se ozirali zadnja leta večkrat tje proti Rimu na očeta našega, Leona, če mu morda ne bodo že opešale moči v hudem boju, ki ga v sivi svoji starosti bije s peklenskimi vratmi, in zdihovali na tihem: Dominus conservet eum et vivificet eum . . . Izpolnile so se nam srčne želje; Bog ga je ohranil. Leto 1893. je tu — papežev jubilej — očetov god! To je praznik katoliške cerkve, **praznik — katoliške ideje!** To leto naj se pojavi v vsem svojem velečastvu zopet ideja katoliška! Svet naj zvé, da smo katoličani še na svetu, da neporušena in čila kakor nekdanje čase vsem bojem vkljub še vedno stoji sveta katoliška cerkev!

Želeli smo že davno, da bi bil naš katoliški shod — slovesen pojav katoliške ideje med Slovenci — leta 1893. v proslavo papeževega jubileja. Bil je 1892. leta; — čim prej, tem bolje. Proslaviti papežev jubilej moramo pa kako drugače.

Mnogi odbori za slavnostno praznovanje škofovske petdesetletnice so si stavili tudi nalogo pospeševati snovanje katoliških društev, dobrodelnih zavodov, sploh naprav, ki bodo gojila in utrjevala katoliško zavest in katoliško življenje. Kdo ne vé, da sv. oče sam to najsrčneje želi? Ustrezimo tudi mi, kolikor moremo, tej želji njegovi. Praznujmo in proslavimo njegov častiti jubilej s — **katoliškim dejanjem!** In kar smo 1892. leta sklepali, to 1893. z gorečnostjo izvršujmo!

Kako so sv. očetu na srečo verske šole! V spomin njegovega jubileja začne naj se že letos — če tudi skromno

v početku — z učiteljskim semeniščem; v spomin njegovega jubileja postavi naj se podlaga ideji Hrenovega spomenika — katoliški gimnaziji. Leon — sam učenjak — kako pospešuje vedo, kako blagoslavlja katoliške časnike in časnikarje! V spomin njegovega jubileja ustanovi naj se vednostno in umetniško društvo, osnuje naj se časniški odbor! — Kaj je „delavskemu papežu“ bolj pri sreju, kakor srečna rešitev zamotanega socialnega prašanja? V spomin njegovega jubileja snujejo naj se delavska in rokodelska društva po vseh krajih, kjer je potreba.

Raztegnimo katoliško gibanje čez vso zemljo slovensko! Katoliška politična društva naj prirejajo shode po raznih krajih in naj se množé. Ljudstvo mora vedeti, da je katoliško, in vedeti mora, kaj se to pravi, pa tudi — **s a m i m o r a m o v e d e t i !**

Žalibog, še vedno premalo katoliške zavesti! To se pokaže posebno ob takih prilikah. Vsaka druga ideja nas bolj dvigne in uname, kakor velika ideja katoliška. Spominimo se, kako se je praznovala na slovenski zemlji štiridesetletnica vlade Franca Jožefa! Slavnosti šolske in ljudske na vseh straneh, dobrotni darovi in naprave, spominske plošče in vse, kar se je to leto lepega in dobrega napravilo, krstili so na ime štiridesetletnega cesarjevega vladanja. Dragi trakovi na zastavah pričajo še danes o tem znamenitem dogodku in zasajene lipe govorile bodo čez sto let, kako je avstrijsko ljudstvo čislalo svojega vladarja. — Pa v primeri s tem — papežev jubilej? Mnogo so listi pisali, kako se je praznoval, a pisati bi se dalo tudi, kako — se ni praznoval. Na poziv „Slovenčev“: proslavimo jubilej s katoliškim dejanjem! se je odzval, kolikor vemo, edino vrli g. administrator rovtarski, ki je naklonil izrečno pod tem imenom svojim ovčicam veliko dobroto sv. misijona. Sicer menimo, da smo storili kaj posebnega, ako za silo opravimo, kar nam je prinesel uradni škofijski list. In vendar bi morali v vsak kamen domovine naše zarisati: leta 1893. se je katoliški svet radoval škofovskega jubileja ljubljenelega svojega očeta Leona, — in s tem katoliškemu ljudstvu zarisati in zapisati globoko v sree

dragoceno zavest, da ima papeža-očeta in — takega!

Ljudstvo mora vedeti, da je katoliško, in vedeti mora, kaj se to pravi, pa tudi — sami moramo vedeti!

Pred vsem poživimo katoliško življenje! Vedno bolj sili v nas pogansko življenje in mi tega — niti ne čutimo. Posvetimo sebe, posvetimo ljudstvo! Kar služi temu namenu, tega se ne strašimo: misijoni, bratovščine, stanovske družbe, farne knjižnice. Razširjati in voditi tretji red v pristnem duhu sv. Frančiška, bo gotovo po želji sv. očeta — tretjerednika. In, ako je res, kar smo brali, da bo sv. oče ob tej slovesni priliki povabil razkolnike k združenju z Rimom, kaj je bolj prav, kakor da razširjamo njegove preblage namere z molitvijo — z razširjanjem pozabljene bratovščine sv. Cirila in Metoda?

Najsrčnejša želja sv. očeta pa je brez dvojbe, kar izraža v svojem geslu „ut omnes unum sint“, da bi bili v tolikem nasprotovanju sveti cerkvi vsaj vsi sinovi njegovi enega duha in enega srca. Zato tedaj zjedini se v udanosti do rimske stolice in slehrn, ki si prisvaja ime katoličana, daruj dar pokorščine in zvestobe papežki in škofovski avtoritati, kateri je posvečeno letošnje praznovanje. To bo vredno praznovanje očetovega godu, to bo pravo sveto leto, leto — katoliškega dejanja.

XVII. Za kaj se nam gré.

Gospod Luka Svetec je zagotavljal v svojih popravkih, da z nesrečno besedo „vera ni na dnevnem redu“ ni odobral, ampak le konstatoval časovni tok, s katerim mora računati, kdor hoče uspešno delati. To mu prav radi vjamemo; menimo samo, da se je v tem konstatovanju zmotil. Tudi druge sile še gibajo in privzdigajo človeštvo. Vera je res že malokje na dnevnem redu; a ravno zato, ker hočejo vero z dnevnega reda zbrisati, je versko prašanje na dnevnem redu in prva točka dnevnega reda, kajti ona sega globoko v druga prašanja, zlasti v socialno, ki je najsilnejše prašanje naše dobe.

Versko prašanje je vedno in vsaki čas na dnevnem redu, v naših dneh pa prav posebno; povsod, pri nas

tudi. Boj vere z nevero, katoličanstva z liberalizmom bije se na vseh straneh. Da, boj na vsi falangi, boj na življenje in smrt. Zastonj trditev, da ni načelnega nasprotja med nami, zastonj prošnja po ljubem miru. Eppure si muove, in vendar je boj! Ako pa je že boj, ne kaže pomišljati se, ampak čim krepkeje se spoprimemo, tem prej bo liberalizem ugnan. In ugnan mora biti liberalizem!

Ali nas žene slepa strast, verski fanatizem in gola bojaželjnost? Ali res nima nikake resnične podlage naš boj? Ali smo otroci, ki ne vedó, zakaj se trgajo? — Kdor ima oči, poglej po svetu gorjé, ki je je rodil liberalizem; kdor ima ušesa, čuj obupno upitje, ki je je liberalizem prouzročil! Narodnostni boji, vneboupijoče zatiranje manjših narodov, socijalno gorjé, goljufija na milijarde, občni odpad od Boga, zločini, samomori, — milijoni pogubljenih . . .

Samo gorjé in potoki solzâ,
In curki krvi in nezmerno gorjâ.

(Krek: Slov. katol. shodu.)

Milijoni pogubljenih, ki jih ima liberalizem na vesti! To je težišče liberalizma. Ne vodi nas ne gola prepirljivost za prazen nič, marveč boj z liberalizmom je krvavo-resen. „Narod“ se je norčeval iz Petra Amienskega — to smo mi — in njegovih pretresljivih pridig, ki s krvavimi barvami slikajo občno brezverstvo. Če nima drugega pisati, smé se še, — Peter mu ne bo odgovarjal. Boj z liberalizmom nam je krvavo-resen.

Bratje, ne prepirajmo se veliko! Časi so prerenski. Liberalce spreobračati? dokazovati? Da bi se šlo za dokaze, bili bi že davno edini! Kar je izgubljenega, je izgubljeno. Ne obsojajmo jih; Bog jim daj spoznanje! Mi pa skušajmo ohraniti to, česar ogenj še ni dosegel. Kakor Judje ob zidanju Zorobabelovega tempelja in mestnega ozidja, imejmo meč le za brambo, sicer pa — ročno **zidajmo!** Pustimo mrtvim mrtve pokopavati, nam — živi dejanje!

XVIII. Tedaj živi dejanje!

Τὰ πρῶτα εἰς σήμερον! Ročno zidajmo!

Bil je mož v starih Atenah — s to zgodbo je završeval premilostni knezoškof Mihael prekrasni svoj govor

na katoliškem shodu — ki je, prejemši list med veselico, vrgel neodpečatenega pod vzglavje svojega sedeža, rekoč: *Tὰ πράγματα εἰς αὔριον*, opravki za jutri! Toda drugega jutra mož ni dočakal, ker so mu čez noč — glavo vzeli. Modrost je učiti se od nemodrosti drugih. Pripravimo se tudi mi k delu, predno — nam glavo vzamejo. Menimo, da čakanja je dosti. Da bi ne bili toliko čakali, ne bili bi tako globoko v liberalizem zlezli. Tega nam Slovencem, „pobožnemu narodu“ res ni bilo treba. — Besedi se je govorilo dosti in lepih; sedaj skrbimo, da postanejo dejanje. Da pa postanejo dejanje, treba resnega dela.

Da bodo naše besede imele več moči, podprimo jih pred sklepom z besedami pokrovitelja katoliškemu shodu, prevzvišenega knezoškofa Jakoba: „Ta spomin (na križanega Kristusa) kliče nas ne k mirnemu počitku, ampak na trudapolno, vztrajno, požrtvovalno delo. In verujte mi, da ni nepotreben tak klic in opomin; ker posebno v naših časih — in to velja tudi o marsikaterih shodih — se sicer veliko govori, a dostikrat prav malo stori. Veselimo se sicer, če se kaj dobrega godi, radostno priznavajmo, če kdo drug gré naprej, in navdušujemo se. A besednjasta naša navdušenost nam kaj rada utihne in umolkne, kadar se kliče tudi nam: Na delo! Ko torej rečemo: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ predočujmo si tistega, katerega življenje je bilo delo: jedno nepretrgano delo.“

In takega dela se hočemo lotiti. Izvršujoči odsek katoliškega shoda je že izdal in razposlal poziv, s katerim prosi za redne doneske „**katoliškemu skladu**“, ki ima služiti praktičnemu izvrševanju resolucij I. slov. katol. shoda. Z rednimi mesečnimi prispevki bi se dalo katoliškemu skladu najhitreje in najložje pomagati do tega, da bi mogel z vso resnobo začeti izvrševati svojo nalogo.“ Ta govor nam ugaja. Z vso resnobo!

„Doneski se bodo izkazovali in stalna komisija II. katol. shoda določi, kateri nameni katol. shoda in po kateri vrsti naj se podpirajo iz tega zaklada.“ Prvi trije tisočaki nabrani v par tednih kažejo, da dejanje unema k dejanju in da katoliška požrtvovalnost še ni izumrla.

Pa še nekaj. „Dandanes — nadaljeval je premilostni knezoškof — se sicer veliko govori, že tudi kaj stori. A jedno se mi zdi, se pri vsem tem vse preveč prezira in premalo ceni, in to je: molitev. Ne pozabimo, da je prvo

delo Kristusovo na tem svetu bila molitev; ne pozabimo, da je zadnje njegovo delo na križu zopet bila molitev. Odtod mora priti vztrajnost in blagoslov tudi našim naporom; preziraje pa molitev bomo morali tožiti tudi mi: Celo noč smo delali in nismo nič ujeli.“

Molimo veliko, prijatelji, in skrbimo, da se bo veliko molilo za blage namene katoliškega shoda!

Resolucije katoliškega shoda nam morajo biti — dokler jih ne izvedemo v dejanje — vedno pred očmi. Na svojih rokah moramo zapisane nositi, da nas vsak dan opominjajo k delu. Marsikaj se je že storilo, a storiti moramo vse. In da bomo mogli storiti vse, moramo pripravljene biti — dati in žrtvovati vse. Vse za vero, dom, cesarja! — ali če hočete po brezdomovinsko: **Vse za vero, cerkev in papeža!** Čemu je človeku premoženje tega sveta? Ali ne za to, da ga dá in dobro stori? Živi požrtvovalnost!

Da, katoliška požrtvovalnost že živi! Katoliška ideja je mogočna, da bi goré privzdigovala. O tem pričajo dejanja. Verski duh — prost — čez noč ustvarja velikanske reči. Kje je zavod za gluhoneme na Kranjskem, za katerega je že za desetletij založenih več stotisočakov? Kdo je takrat sanjal o našem „Marijanišču“? Danes stoji — delo prostega verskega duha. Kdo si je pred petimi leti upal misliti, da bo katoliško tiskovno društvo imelo kedaj lasten dom? In danes je dovršen in z vsem potrebnim opravljen. Katoliško tiskovno društvo v Ljubljani je priča naše požrtvovalnosti.

In ta požrtvovalnost nam upanje daje.

Živi požrtvovalnost v letu papeževega jubileja!
Živi dejanje!



0,
v.
1.
:

,
e

-
.
.

